

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|032 VAN 22 MEI 2017

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE VOORMALIGE HERBERG A LA BELLE VUE IN TORHOUT, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 31 MAART 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 22 mei 2017 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 31 maart 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van de voormalige herberg A la Belle Vue in Torhout. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als monument vast van de voormalige herberg A la Belle Vue in Torhout, meer bepaald *“het ensemble van herberg met aansluitend lager volume en het gekasseide achtererf met dwarsschuurtje”*. Artikel 1 verwijst tevens naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie meent dat het beschermingsdossier terecht uitgebreid melding maakt van de link met het kasteeldomein Wijnendale en de reeds aanwezige beschermingen als monument, stadgezicht en landschap. Het huidige beschermingsvoorstel moet tegemoet komen aan een ‘hiaat’ in de bestaande beschermingen van het kasteeldomein. De commissie wijst erop dat het beschermingsdossier evenwel nergens vermeldt wat de concrete aanleiding is voor het beschermingsvoorstel, nl. een verzoek van de eigenaar van het pand, een concreet risico op afbraak, een initiatief van het agentschap n.a.v. een herinventarisatie, in het kader van een thematische beschermingsronde of een toevallige vaststelling van een hiaat binnen de bestaande beschermingen van het kasteeldomein. De commissie meent dat enige motivatie en duiding aangewezen is.

Wat betreft de motivatie van het beschermingstype stelt het inhoudelijk dossier: *“Vanuit deze voorafgaande beschermingen, maar ook vanuit het actuele beschermingsbeleid is het evident dat de herberg, een bouwkundig relict met een grote erfgoedwaarde, beschermd wordt als monument.”* Het is voor de commissie onvoldoende duidelijk wat met ‘het actuele beschermingsbeleid’ wordt bedoeld. Verder merkt de commissie op dat het beschermingsdossier geen afweging maakt tussen een bescherming als monument of als stadsgesicht. De commissie wijst erop dat in voorliggend dossier een uitbreiding van het bestaande stadsgesicht, in plaats van een aparte bescherming als monument, tevens mogelijk is. De commissie merkt op dat verschillende elementen in het dossier deze piste zouden kunnen onderbouwen. Zo komt uit het beschermingsdossier naar voor dat het belang van de herberg ligt bij het exterieur en minder bij het interieur. Het interieur bevat weliswaar diverse historische elementen maar is niet van die aard dat het een bijzonder representatief of uniek voorbeeld is van een gaaf bewaarde herberginterieur met meubilair, verwarming- en verlichtingselementen, interieurelementen die verwijzen naar specifieke culturele activiteiten of gebruiken enz. Daarnaast focust het dossier

sterk op het beeldbepalend aspect van de herberg en de visuele relatie met de Wijnendalepoort van het kasteel (het zgn. 'stedenbouwkundig concept'). Dit komt tot uiting in de erfgoedwaarden die als basis voor de bescherming worden genomen, met name de historische, architecturale en ruimtelijk-structurende waarde. De commissie merkt op dat een bescherming als stadsgezicht de mogelijkheid biedt om meer te focussen op de samenhang en het geheel van de verschillende onroerende goederen en omgevende bestanddelen op en rond het kasteeldomein. De commissie vraagt aldus de motivatie van het beschermingstype verder te onderbouwen.

3. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische, architecturale en ruimtelijk-structurende waarde die de bescherming verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen.

Gezien het karakter van een herberg, de sociale functie en het feit dat de herberg een ontmoetingsplek bij uitstek was langs de steenweg, suggereert de commissie om ook de sociale en volkskundige waarde op te nemen als erfgoedwaarden.

Verder vraagt de commissie een aantal zaken in de beschrijving van de erfgoedkenmerken en – elementen te preciseren. Zo wijst de bescherming op het belang van het verzorgde metselwerk maar wordt nergens het type metselverband (in casu 'kruisverband') en de gebruikte voegmortel vermeld. Er wordt ook nergens melding gemaakt van het type glas dat aanwezig is in ramen en deuren. De commissie vraagt om deze informatie toe te voegen aan het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

4. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De commissie vindt het positief dat de beheersvisie uitgaat van het behoud en de blijvende herkenbaarheid en leesbaarheid van de architectuur, de bouwkundige typologie, de volumewerking, de ruimtewerking en de vormtaal van het ensemble.

De commissie merkt op dat daarnaast een zeer uitgebreide en gedetailleerde lijst met allerlei constructieve en technische maatregelen wordt opgenomen. De commissie kan deze maatregelen ondersteunen en meent dat deze zeker thuishoren in het beschermingsdossier, maar minder in een beschermingsbesluit. De commissie vraagt aldus de beheersvisie, zoals opgenomen in het beschermingsbesluit, tot de essentie te beperken. De commissie wijst er bovendien op dat de opgesomde maatregelen bij een al te enge interpretatie van artikel 3, 1° en 12° een herbestemming en hedendaagse restauratie aanzienlijk kunnen bemoeilijken.

5. Artikel 4 van het ministerieel besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud. De commissie kan deze voorschriften ondersteunen.
6. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op. Daarbij wordt geput uit de lijst met specifieke toelatingsplichten voor beschermde monumenten zoals opgenomen in artikel 6.2.4. van het Onroerenderfgoedbesluit. Daarnaast worden specifieke toelatingsplichten voor het interieur geformuleerd. De commissie heeft geen bemerkingen bij de opgesomde toelatingsplichten.
7. De commissie formuleert volgende bemerkingen bij het inhoudelijk dossier:

- De commissie vindt het positief dat in het evaluerend gedeelte (pag. 13) een typologisch kader wordt geschetst. De commissie merkt op dat wel enkel wordt ingegaan op de architectuur en de volumes van de herberg, maar geen typologische vergelijking wordt gemaakt over het historisch interieur van de herberg. De commissie wijst erop dat andere beschermde herbergen in de ruimere omgeving, zoals Gasthof Heidelberg in Zedelgem

(ca. 1765), beter bewaarde interieurs hebben. De commissie suggereert het typologisch kader op dit punt verder aan te vullen.¹

- Op pagina 5, derde alinea, van het inhoudelijk dossier is er sprake van het 'huidig gotisch uitzicht' van het kasteel. De commissie merkt op dat 'neogotisch' de geschikte term is.
8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming van voormalige herberg A la Belle Vue in Torhout. De commissie vraagt:
- De motivatie van het beschermingstype verder te onderbouwen. (par. 2);
 - De sociale en volkskundige waarde op te nemen als erfgoedwaarden (par. 3);
 - De beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit tot de essentie te beperken (par. 4);
 - In het inhoudelijk dossier het typologisch kader aan te vullen op vlak van interieur (par. 7).

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter

¹ De inventarisatie van de volkscafés in Vlaanderen door het landelijk expertisecentrum voor cultuur van alledag (LECA) kan daartoe een interessant referentiekader bieden.